EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2019 04 10
COM(2019) 174 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Trečioji Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės metinė ataskaita

Turinys

1. Įvadas 3
1.1 Turkija ir pabėgėlių krizė 3
1.2 ES reagavimas į krizę ir Priemonės sukūrimas 3
2. Priemonės veikimas 5
3. Finansavimo pajėgumas, trukmė ir pobūdis 6
4. Antroji Priemonės dalis 6
Programavimas 7
5. Priemonės įgyvendinimas 9
5.1 Humanitarinė pagalba 9
5.2 Parama vystymuisi 11
6. Stebėsena ir vertinimas 14
7. Auditas 16
8. Ryšių palaikymas ir matomumas 17
9. Išvados ir tolesni veiksmai 18

1. Įvadas

Pagal 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimo[1] dėl Sąjungos ir valstybių narių veiksmų derinimo taikant koordinavimo mechanizmą – pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę (toliau – Sprendimas) 8 straipsnio 1 dalį Komisija reguliariai informuoja Europos Parlamentą ir Tarybą apie Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės (toliau – Priemonė) įgyvendinimą. Sprendimo 8 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Komisija kasmet pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai Priemonės įgyvendinimo ataskaitą. Pirmoji metinė Priemonės ataskaita buvo paskelbta 2017 m. kovo mėn.[2] Joje apibūdintas Priemonės veikimas, pirmieji su jos įgyvendinimu susiję veiksmai, stebėsena, vertinimo sistema ir susijusi ryšių palaikymo veikla. Antroji ataskaita buvo paskelbta 2018 m. kovo mėn.[3]

1.1 Turkija ir pabėgėlių krizė

Turkija dėl savo geografinės padėties yra svarbi pabėgėlių ir migrantų priėmimo ir tranzito šalis. Dėl precedento neturinčio asmenų, į Turkiją atvykstančių daugiausia dėl Sirijoje ir Irake vykstančių konfliktų, skaičiaus ši šalis yra suteikusi prieglobstį daugiau kaip 4 mln. pabėgėlių ir migrantų – daugiausia visame pasaulyje. Šis skaičius apima 3,6 mln. registruotų pabėgėlių iš Sirijos[4], iš kurių apie 155 000 gyvena trylikoje Turkijos vyriausybės įsteigtų stovyklų, ir daugiau kaip 296 000 registruotų pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų, daugiausia iš Afganistano, Irako, Irano ir Somalio[5]. Nors Turkija ir toliau deda palankiai vertintinas pastangas priimti daug pabėgėlių ir migrantų, jiems padėti ir suteikti prieglobstį, toks didelis jų skaičiaus daro didelį poveikį priimančiosioms bendruomenėms.

1.2 ES reagavimas į krizę ir Priemonės sukūrimas

2015 m. Europos Sąjunga ir jos valstybės narės nusprendė sustiprinti politinius ir finansinius įsipareigojimus remti Turkijos pastangas suteikti prieglobstį pabėgėliams. Remiantis 2016 m. kovo 18 d. ES ir Turkijos pareiškimu[6] (toliau – Pareiškimas), susitarta dėl visapusiško Europos Sąjungos ir Turkijos bendradarbiavimo, grindžiamo bendra atsakomybe, abipusiais įsipareigojimais ir pastangomis. 2015 m. lapkričio 29 d. valstybių ar vyriausybių vadovų susitikimo su Turkija metu buvo pradėtas įgyvendinti ES ir Turkijos bendras veiksmų planas[7], kuriuo siekiama padėti Turkijai šalinti konflikto Sirijoje padarinius.

Reaguodama į ES valstybių narių raginimą skirti daugiau papildomų lėšų pabėgėliams Turkijoje remti, Komisija 2015 m. lapkričio 24 d. sukūrė Pabėgėlių Turkijoje rėmimo

---

[1] 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimas C(2015) 9500 dėl Sąjungos ir valstybių narių veiksmų derinimo taikant koordinavimo mechanizmą – pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę – su pakeitimais, padarytais 2016 m. vasario 10 d. Komisijos sprendimu C(2016) 855.

[2] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/170302_facility_for_refugees_in_turkey_first_annual_report.pdf.

[3] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/14032018_facility_for_refugees_in_turkey_second_annual_report.pdf.

[4] 2018 m. lapkričio 29 d. buvo užregistruoti 3 607 563 sirai, kuriems buvo suteikta laikinoji apsauga; šaltinis – Turkijos migracijos valdymo generalinis direktoratas, http://www.goc.gov.tr/icerik6/temporary-protection_915_1024_4748_icerik.

[5] Turkijos prieglobsčio sistema ypatinga tuo, kad šalis 1951 m. Ženevos konvencijos 1967 m. Niujorko protokolą pasirašė su išlyga. Todėl didžioji dauguma pabėgėlių Turkijoje gali prašyti suteikti ne visateisį pabėgėlio statusą, o tik sąlyginį pabėgėlio statusą, pagal kurį, jeigu jis suteikiamas, būti šalyje leidžiama iki tol, kol pripažintas pabėgėlis perkeliamas į trečiąją šalį.

[6] http://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/.

[7] http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5860_fr.htm.

priemonę[8]. Priemonė – tai mechanizmas, kuriuo koordinuojamas tiek ES biudžete numatytų lėšų, tiek papildomų valstybių narių įnašų, į ES biudžetą įtrauktų kaip išorės asignuotosios pajamos, telkimo procesas. Bendra įnašų suma yra 6 mlrd. EUR: 3 mlrd. EUR įsipareigota skirti 2016–2017 m., o kitus 3 mlrd. EUR – 2018–2019 m. Nuo 2011 m. ES ir valstybės narės, reaguodamos į krizę Sirijoje, kartu sutelkė beveik 10,4 mlrd. EUR, iš kurių 4,8 mlrd. EUR buvo skirta iš ES biudžeto.

Priemone papildomas ir proporcingai didinamas dabartinis ES finansavimas, skiriamas iš ES regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje[9] (ES patikos fondo), pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, ir pagal Pasirengimo narystei paramos priemonės nacionalines programas. Visos šios priemonės padeda bendradarbiauti su pagrindiniais partneriais su pabėgėliais susijusiais klausimais. Priemone taip pat papildoma Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonė[10].

2018 m. veiksmai, kuriais įgyvendinamas Pareiškimas, ir toliau atliko svarbų vaidmenį užtikrinant, kad ES ir Turkija veiksmingai ir bendrai spręstų migracijos problemą. Mažinant neteisėtų ir pavojingų kelionių Egėjo jūra skaičių ir gelbstint gyvybes, Pareiškimas ir toliau duoda konkrečių rezultatų.

2018 m. iš Turkijos į ES iš viso atvyko 50 789 asmenys. Tai – 22 proc. daugiau, palyginti su 2017 m., kai iš Turkijos į ES atvyko 41 720 asmenų. Minėtas skaičius apima 47 939 į Graikiją atvykusius asmenis (iš kurių 32 141 asmuo atvyko jūra ir 15 798 asmenys – sausuma), 2 383 į Italiją atvykusius asmenis, 349 į Bulgariją atvykusius asmenis ir 118 iš Turkijos į vyriausybės kontroliuojamas Kipro sritis laivais atvykusių asmenų. 2019 m. (iki 2019 m. kovo 5 d.) iš Turkijos į ES iš viso atvyko 5 094 asmenys, o tuo pačiu laikotarpiu praėjusiais metais – 3 153 asmenys. Šis skaičius apima 5 054 į Graikiją atvykusius asmenis (3 509 asmenys atvyko jūra ir 1 545 asmenys – sausuma) ir 40 į Bulgariją atvykusių asmenų[11]. Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) duomenimis, iki šiol 2019 m. rytinėje Vidužemio jūros regiono dalyje žuvo 3 migrantai (2018 m. iš viso žuvo 174 asmenys, 2017 m. – 62, o 2016 m. – 434 asmenys).

Toliau vykdomi perkėlimai iš Turkijos į ES pagal Pareiškime nustatytą schemą „1:1“[12]. Bendras nuo 2016 m. balandžio 4 d. perkeltų asmenų skaičius pasiekė 20 002: 2019 m. buvo perkelti 1 362 asmenys, 2018 m. – 6 929 asmenys ir 2017 m. – 8 975 asmenys. Kalbant apie kartu su Turkija vykdomą savanorišką humanitarinio priėmimo programą, 2017 m. gruodžio mėn. buvo patvirtintos standartinės veiklos procedūros, taigi dabar nustatyti visi Pareiškime nurodyti šios programos aktyvinimo elementai ir sąlygos.

Siekiant užtikrinti visapusišką ir ilgalaikį Pareiškimo įgyvendinimą, reikalingos nuolatinės visų šalių pastangos ir politinis ryžtas.

[8] 2016 m. vasario 10 d. Komisijos sprendimas C(2016) 855 *final* dėl Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės, kuriuo iš dalies keičiamas 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimas C(2015) 9500.
[9] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/countries/syria/madad_en.
[10] https://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/eidhr_en.htm_en.
[11] ES valstybių narių ir Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros pateikti duomenys apie atvykusius asmenis.
[12] Remiantis ES ir Turkijos pareiškimu, jei vienas siras iš Graikijos salų grąžinamas į Turkiją, kitas siras iš Turkijos perkeliamas į ES, atsižvelgiant į JT pažeidžiamumo kriterijus.

2. Priemonės veikimas

Priemonė yra koordinavimo mechanizmas, kuriuo galima greitai, veiksmingai ir efektyviai sutelkti ES pagalbą pabėgėliams Turkijoje. Priemone užtikrinamas kuo didesnis esamų ES finansavimo priemonių, pavyzdžiui, humanitarinės pagalbos arba paramos vystymuisi, sutelkimas, siekiant visapusiškai ir suderintai patenkinti pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių poreikius[13].

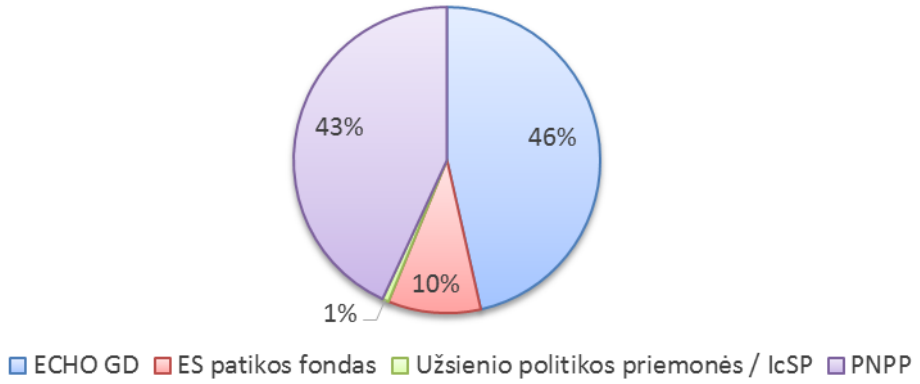
Priemonės iniciatyvinis komitetas teikia strategines gaires dėl prioritetų, remtinų veiksmų rūšių, skirtinų sumų ir sutelktinų finansavimo priemonių, taip pat, kai tinkama, dėl sąlygų, susijusių su Turkijos įsipareigojimų pagal 2015 m. lapkričio 29 d. ES ir Turkijos bendrą veiksmų planą (toliau – Bendras veiksmų planas) vykdymu[14]. 2018 m. – trečiaisiais Priemonės įgyvendinimo metais – buvo surengti trys iniciatyvinio komiteto posėdžiai: 2018 m. kovo 9 d., birželio 18 d. ir lapkričio 30 d. Kitą (dvyliktąjį) iniciatyvinio komiteto posėdį planuojama surengti 2019 m. gegužės mėn.

Pagrindiniai Priemonės įgyvendinimo principai yra sparta, efektyvumas ir veiksmingumas, kartu užtikrinant patikimą finansų valdymą. Taip pat svarbūs aspektai yra Priemonės intervencinių veiksmų tvarumas ir bendra Turkijos institucijų atsakomybė. Prioritetinės pagalbos teikimo sritys nustatomos remiantis išsamiu ir nepriklausomu poreikių vertinimu[15], itin daug dėmesio skiriant pažeidžiamoms grupėms. Šis poreikių vertinimas buvo atnaujintas 2018 m.[16]

Įgyvendinant Priemonę koordinuojamas pagal išorės finansavimo priemones skiriamas finansavimas. Šios priemonės – tai humanitarinė pagalba[17], Europos kaimynystės priemonė[18], vystomojo bendradarbiavimo finansinė priemonė[19], Pasirengimo narystei paramos priemonė[20] ir priemonė, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos[21]. Sąjungos biudžeto lėšomis finansuojamos priemonės įgyvendinamos laikantis jos finansinių taisyklių ir reglamentų, taikomų tiek tiesioginio, tiek netiesioginio valdymo srityje.

[13] 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimo C(2015) 9500 2 straipsnis „Priemonės tikslai“.
[14] Žr. Komisijos sprendimo C(2015) 9500 su pakeitimais, padarytais Komisijos sprendimu C(2016) 855, 5 straipsnio 1 dalį.
[15] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2016_needs_assessment_.pdf.
[16] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_needs_assessment.pdf.
[17] Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos, OL L 163, 1996 7 2, p. 1.
[18] Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 232/2014, kuriuo sukuriama Europos kaimynystės priemonė, OL L 77, 2014 3 15, p. 27.
[19] Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 233/2014, kuriuo nustatoma vystomojo bendradarbiavimo finansavimo priemonė, OL L 77, 2014 3 15, p. 44.
[20] Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 231/2014, kuriuo nustatoma Pasirengimo narystei paramos priemonė, OL L 77, 2014 3 15, p. 11.
[21] Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 230/2014, kuriuo nustatoma priemonė, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, OL L 77, 2014 3 15, p. 1.

Pagal pirmąją Priemonės dalį finansavimas įvairių ES priemonių lėšomis[22] paskirstomas taip:

Pagalbos įgyvendinimas priklausys nuo to, ar Turkija griežtai laikysis Bendru veiksmų planu ir Pareiškimu prisiimtų įpareigojimų.

3. Finansavimo pajėgumas, trukmė ir pobūdis

Bendras pagal Priemonę koordinuojamas biudžetas yra 6 mlrd. EUR (3 mlrd. EUR 2016–2017 m. ir 3 mlrd. EUR 2018–2019 m.). Pirmajai daliai 1 mlrd. EUR buvo skirtas iš ES biudžeto, o 2 mlrd. EUR skyrė valstybės narės[23]. Antrajai daliai iš ES biudžeto skirta 2 mlrd. EUR, o valstybių narių įnašai sudaro 1 mlrd. EUR sumą[24].

Iš 1 mlrd. EUR ES biudžeto lėšų, skirtų 2016–2017 m., 2016 m. buvo sutelkta 250 mln. EUR, o 2017 m. – 750 mln. EUR. Iš 2 mlrd. EUR ES biudžeto lėšų, skirtų 2018 m., 2018 m. buvo sutelkta 550 mln. EUR, o likusi suma turi būti sutelkta 2019 m.

Kalbant apie pirmąją dalį, 2016 m. valstybės narės Priemonės biudžetui skyrė 677 mln. EUR, 2017 m. – 847 mln. EUR ir 2018 m. – 396 mln. EUR. Likusi 80 mln. EUR suma bus išmokėta 2019 m. Kalbant apie antrąją dalį, 2018 m. valstybės narės skyrė 68 mln. EUR, o likusius mokėjimus planuojama atlikti 2019–2023 m. Pagal Finansinio reglamento 21 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunktį valstybių narių įnašai, kaip išorės asignuotosios pajamos, tiesiogiai pervedami į ES bendrąjį biudžetą ir priskiriami Pasirengimo narystei paramos priemonės ir humanitarinės pagalbos biudžeto eilutėms.

Valstybių narių *įnašų į Priemonės biudžetą* mokėjimo rodiklis iš esmės ir toliau atitinka *Priemonės išmokų*, kurioms tie įnašai naudojami, rodiklį.

4. Antroji Priemonės dalis

Pirmajai Priemonės daliai skirtos lėšos buvo sutelktos sėkmingai – iki 2017 m. pabaigos buvo sudarytos ir visapusiškai įgyvendinamos sutartys dėl 3 mlrd. EUR, skirtų 2016 ir 2017 m.

[22] Europos kaimynystės priemonės ir vystomojo bendradarbiavimo finansinės priemonės įnašai buvo atitinkamai perkelti Pasirengimo narystei paramos priemonei ir ES patikos fondui ir pagal šias priemones panaudoti. Iš esmės visi įnašai į Priemonės biudžetą, skirti ES patikos fondui (iš PNPP ir mažesniu mastu iš vystomojo bendradarbiavimo finansinės priemonės), buvo panaudoti nehumanitarinei pagalbai teikti.

[23] Bendras valstybių narių įnašų paskirstymas pateikiamas adresu http://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2016/02/03/refugee-facility-for-turkey/.

[24] https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/.

biudžetams[25]. 2016 m. kovo mėn. ES ir Turkijos pareiškime nurodyta, kad, kai bus panaudotos beveik visos šios lėšos ir jeigu bus įvykdyti visi įsipareigojimai, ES iki 2018 m. pabaigos Priemonei finansuoti sutelks papildomą 3 mlrd. EUR sumą.

Atsižvelgdama į tai, kad 2017 m. pabaigoje buvo sudarytos visos sutartys dėl pirmųjų 3 mlrd. EUR, taip pat siekdama užtikrinti pagal Priemonę įgyvendinamų projektų tęstinumą ir nepertraukiamą paramą pabėgėliams, 2018 m. kovo mėn. Komisija priėmė sprendimą Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonei skirti antrą 3 mlrd. EUR sumą, įnašus į jos biudžetą paskirstant taip pat kaip ir pagal pirmąją dalį[26]. 2018 m. liepos 18 d. susitarusi su valstybėmis narėmis dėl atnaujinto Bendro susitarimo, 2018 m. liepos 24 d. Komisija priėmė iš dalies pakeistą sprendimą, pagal kurį 2018–2019 m. iš Sąjungos biudžeto skiriama 2 mlrd. EUR suma, o likusią dalį – 1 mlrd. EUR, kuri įtraukiama kaip išorės asignuotosios pajamos – skiria valstybės narės[27].

Programavimas

Siekdamos pasinaudoti konkrečiais pirmosios Priemonės dalies įgyvendinimo rezultatais, taip pat užtikrinti sklandų ir veiksmingą tolesnį antrosios dalies programavimą, valstybės narės 2018 m. birželio mėn. iniciatyvinio komiteto posėdyje patvirtino atnaujintą strateginį koncepcijos dokumentą[28]. Jame atsižvelgta į atnaujinto poreikių vertinimo[29], atlikto pirmąjį tų metų pusmetį surengus išsamias konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais[30], išvadas, taip pat į kitus susijusius dokumentus[31].

Atnaujinto poreikių vertinimo ataskaitoje nustatomi prioritetiniai poreikiai ir likusios veiksmų sprendžiant pabėgėlių problemą spragos, taip pat pateikiamas vertingas antrosios Priemonės dalies programavimo vadovas. Šioje ataskaitoje pateikiamas atnaujintas Komisijos 2016 m. birželio mėn. užsakytas vertinimas. Joje įvertinami pabėgėlių ir priimančiosios bendruomenės poreikių pokyčiai nuo 2016 m. ir nustatomos sritys, kuriose reikalinga papildoma pagalba. Joje daroma išvada, kad pagrindinės prioritetinės sritys ir toliau yra apsauga, pagrindiniai poreikiai ir pragyvenimo šaltiniai, sveikatos priežiūra, švietimas ir savivaldybių infrastruktūra.

Strateginiame koncepcijos dokumente (toliau – Dokumentas) siekiama nustatyti antrosios Priemonės dalies programavimo ir įgyvendinimo strateginę programą, itin daug dėmesio skiriant tokiems pagrindiniams tikslams kaip įtrauktis ir savarankiškumas. Dokumente patvirtinta būtinybė užtikrinti glaudžią valdžios institucijų, vystymosi ir humanitarinės pagalbos priemonių sąveiką, kad užsitęsusios krizės sąlygomis būtų galima surasti tvaresnius

[25] Išskyrus apie 20 mln. EUR einamųjų administracinių išlaidų, techninės pagalbos, ryšių palaikymo, stebėsenos, vertinimo ir audito išlaidų, dėl kurių įsipareigojimai gali būti prisiimami ir sutartys gali būti sudaromos visu Priemonės įgyvendinimo laikotarpiu.

[26] 2018 m. liepos 18 d. Komisijos sprendimas C(2018) 1500 dėl Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės, kuriuo dėl įnašo į Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės biudžetą iš dalies keičiamas Komisijos sprendimas C(2015) 9500.

[27] 2018 m. liepos 24 d. Komisijos sprendimas C(2018) 4959 dėl Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės, kuriuo dėl įnašo į Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės biudžetą iš dalies keičiamas Komisijos sprendimas C(2015) 9500.

[28] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_facility_strategic_concept_note.pdf.

[29] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_needs_assessment.pdf.

[30] Galutinė atnaujinto poreikių vertinimo ataskaita buvo paskelbta 2018 m. spalio 31 d.

[31] Visų pirma, į 2016 m. Komunikatą „Gyventi oriai. Priverstinis perkėlimas ir vystymasis“ (COM(2016) 234 *final*) ir prie jo pridedamas 2016 m. gegužės mėn. Tarybos išvadas (Tarybos išvados dėl ES požiūrio į priverstinį perkėlimą ir vystymąsi).

ir ilgalaikius sprendimus ir juos taikyti jau baigus įgyvendinti Priemonę ir išmokėjus 6 mlrd. EUR. Tai reiškia, kad įgyvendinant Priemonę reikalingas strateginis perėjimas nuo humanitarinės pagalbos prie paramos vystymuisi. Itin daug dėmesio turėtų būti skiriama pastangoms teikti tvarią socialinę ir ekonominę paramą ir užtikrinti pragyvenimo galimybes, taip pat stiprinti priimančiųjų bendruomenių gebėjimus apgyvendinti pabėgėlius, kartu didinant socialinę sanglaudą. Baigusios įgyvendinti Priemonę, Turkijos institucijos ir Komisija turėtų siekti užtikrinti pagal Priemonę įgyvendinamų projektų tvarumą. Be to, Turkijos nacionalinė sistema turėtų būti parengta perimti pagal Priemonę teikiamos pagalbos įgyvendinimo funkcijas, kad būtų užtikrinami tvarūs sprendimai ir lygios galimybės naudotis teisėmis ir paslaugomis.

Rengiant antrosios dalies programas siekiama atsižvelgti į 2018 m. lapkričio mėn. Europos Audito Rūmų paskelbtoje specialiojoje ataskaitoje dėl Priemonės[32] pateiktas rekomendacijas (taip pat žr. tolesnį skyrių „Auditas“). Audito Rūmai ypač pabrėžė būtinybę parengti bendrą strategiją Priemonės humanitarinės pagalbos ir vystymosi komponentams sutelkti, kad būtų galima anksčiau pereiti nuo pagal Priemonę teikiamo finansavimo prie nacionalinių valdžios institucijų atsakomybės ir užtikrinti, kad įgyvendinant Priemonę pasiekti rezultatai būtų tvarūs ir pasibaigus jos įgyvendinimo laikotarpiui.

Telkdama papildomą paramą pagal antrąją Priemonės dalį, Komisija pirmiausia, pasikonsultavusi su Pasirengimo narystei paramos priemonės (PNPP) valdymo komitetu, 2018 m. liepos mėn. patvirtino specialiąją priemonę dėl švietimo. Pagal šią specialiąją priemonę tolesnėms pabėgėlių galimybėms gauti kokybišką išsilavinimą skirta 400 mln. EUR[33]. Ja siekiama toliau didinti Turkijoje gyvenančių pabėgėlių, įskaitant suaugusiuosius, galimybes naudotis kokybiško ir įtraukaus švietimo paslaugomis ir remti jų integraciją į Turkijos švietimo sistemą, taip skatinant socialinę sanglaudą. Ji grindžiama anksčiau švietimo sričiai skirta parama, visų pirma pirmąja 300 mln. EUR tiesiogine dotacija Nacionalinio švietimo ministerijai įgyvendinant projektą „Sirijos vaikų integracijos į Turkijos švietimo sistemą skatinimas“ (angl. PICTES).

2018 m. lapkričio mėn. ši specialioji priemonė buvo pakeista, siekiant papildomą 100 mln. EUR finansavimą skirti labai reikalingai mokyklų infrastruktūrai, kad būtų galima patenkinti su klasėmis ir švietimui skirtomis patalpomis susijusius poreikius[34]. 2018 m. gruodžio mėn. socialinės ir ekonominės paramos ir savivaldybių infrastruktūros srityje buvo paskelbti du kvietimai pareikšti susidomėjimą, kuriems skirta atitinkamai 465 mln. EUR ir 380 mln. EUR. Komisija, nustatydama turimas lėšas ir galimus Priemonės humanitarinės pagalbos komponento projektų įgyvendinimo partnerius, pradėjo įgyvendinti 2018 m. Humanitarinės pagalbos įgyvendinimo planą (angl. HIP)[35]. Tuo pat metu buvo toliau rengiamasi teikti tolesnę pagalbą socialinės ir ekonominės paramos ir sveikatos priežiūros srityse, itin daug dėmesio skiriant perėjimui nuo paramos grynųjų pinigų pervedimais prie savarankiškumo ir aktyvaus dalyvavimo darbo rinkoje užtikrinti. Šie parengiamieji veiksmai turėtų būti patvirtinti 2019 m. antrąjį ketvirtį.

[32] Europos Audito Rūmų ataskaita pateikiama adresu https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_27/SR_TRF_LT.pdf.
[33] 2018 m. liepos 24 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas dėl specialiosios priemonės dėl švietimo, C(2018) 4960 *final*.
[34] 2018 m. gruodžio 11 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas dėl specialiosios priemonės dėl švietimo, C(2018) 8254 *final*.
[35] https://ec.europa.eu/echo/sites/echo-site/files/echo_tur_bud_2018_91000_v2.pdf.

5. Priemonės įgyvendinimas

Priemonė įgyvendinama teikiant humanitarinę pagalbą ir paramą vystymuisi. Pagal pirmąją dalį atitinkamų komponentų projektams buvo skirta apie 1,4 mlrd. EUR ir 1,6 mlrd. EUR.

Humanitarinė pagalba teikiama pažeidžiamiausiems pabėgėliams, skiriant nuspėjamą ir orią paramą pagrindiniams poreikiams patenkinti ir apsaugai suteikti. Ja taip pat šalinamos paslaugų teikimo spragos, šiuo tikslu pasitelkiant specializuotas agentūras ir partnerius, ekstremaliųjų situacijų atvejais vykdančius veiklą sveikatos priežiūros ir švietimo srityse.

Parama vystymuisi padeda patenkinti ilgalaikius pabėgėlių poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra, švietimu ir socialiniu bei ekonominiu vystymusi, ypač kiek tai sietina su galimybėmis naudotis viešosiomis paslaugomis ir pragyvenimo galimybėmis. Be to, teikiant paramą vystymuisi daug dėmesio skiriama pažeidžiamoms grupėms ir į intervencinius veiksmus integruojamas lyčių aspektas, pavyzdžiui, tokie klausimai kaip moterų ir mergaičių apsauga nuo seksualinio smurto ir smurto dėl lyties ir galimybių naudotis lytinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugomis didinimas.

Itin daug dėmesio skiriama pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams, kurie nėra Sirijos piliečiai. Įgyvendinant intervencinius veiksmus pagal Priemonę, visada siekiama įtraukti pabėgėlius priimančias vietos bendruomenes.

Kalbant apie pirmąją Priemonės dalį, įsipareigojimai buvo prisiimti ir sutartys buvo sudarytos dėl visos 2016–2017 m. skirtos 3 mlrd. EUR sumos[36] – įgyvendinti 72 projektai ir pasiekta konkrečių rezultatų. 2018 m. pabaigoje iš 3 mlrd. EUR sumos buvo išmokėta daugiau kaip 2,072 mlrd. EUR, o likusi dalis įgyvendinant Priemonės lėšomis finansuojamus projektus bus išmokėta iki 2021 m. vidurio.

Išsamią informaciją galima rasti internete pateikiamoje projektų lentelėje[37].

Kalbant apie antrąją Priemonės dalį ir 2018–2019 m. skirtus 3 mlrd. EUR, 2019 m. vasario mėn. prisiimtų įsipareigojimų suma buvo 1,2 mlrd. EUR, o 2018 m. pabaigoje buvo pasirašyta 450 mln. EUR vertės sutarčių ir išmokėta 150 mln. EUR.

Pagalba pagal Priemonę teikiama visoje Turkijoje, tačiau daugiausia jos sutelkta dešimtyje labiausiai paveiktų provincijų: Stambulo, Šanliurfos, Chatajaus, Gaziantepo, Mersino, Adanos, Bursos, Kilio, Izmyro ir Kachramanmarašo provincijose[38]. Pagalba pagal Priemonę daugiausia teikiama ne stovyklose gyvenantiems pabėgėliams ir migrantams.

5.1 Humanitarinė pagalba

ES teikiama humanitarinė pagalba grindžiama 2007 m. Europos konsensusu dėl humanitarinės pagalbos[39], kuriame nustatyta, kad ES, kaip humanitarinės pagalbos teikėja, laikosi humanitarinių humaniškumo, neutralumo, nešališkumo ir nepriklausomumo principų, kaip nurodyta SESV 214 straipsnyje ir Reglamente (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos[40], [41].

---

[36] Išskyrus apie 20 mln. EUR einamųjų administracinių išlaidų, techninės pagalbos, ryšių palaikymo, stebėsenos, vertinimo ir audito išlaidų, dėl kurių įsipareigojimai gali būti prisiimami ir sutartys gali būti sudaromos visu Priemonės įgyvendinimo laikotarpiu.

[37] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/facility_table.pdf.

[38] Informacija apie pabėgėlių iš Sirijos pasiskirstymą pagal provincijas pateikiama adresu http://www.goc.gov.tr/icerik6/temporary-protection_915_1024_4748_icerik.

[39] Tarybos ir valstybių narių vyriausybių atstovų bendras pareiškimas.

[40] 1996 m. birželio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos.

Pagal pirmąją dalį Priemonės humanitarinės pagalbos komponentui buvo skirta 1,389 mlrd. EUR. Su 19 partnerių buvo sudarytos sutartys dėl visų 45 humanitarinės pagalbos projektų, kuriais siekiama patenkinti pagrindinius pažeidžiamiausių pabėgėlių Turkijoje poreikius, užtikrinti jų apsaugą, švietimą ir sveikatos priežiūrą. Iki šiol išmokėta 1,11 mlrd. EUR; pagalbos sulaukė iš viso 1 561 940 pabėgėlių[42]. Pagal antrąją dalį pagrindiniams poreikiams tenkinti, apsaugai, švietimui ir sveikatos priežiūrai užtikrinti iki šiol skirta 690 mln. EUR. 2018 m. buvo sudarytos sutartys dėl pirmųjų 50 mln. EUR vertės projektų, įsipareigojant įgyvendinti vienuolika sveikatos priežiūros ir apsaugos sričių projektų. Pagal 2018 m. Humanitarinės pagalbos įgyvendinimo planą humanitarinei pagalbai pagal Priemonę teikti numatyta skirti 51,17 mln. EUR (50 mln. EUR skirti pagal antrąją dalį ir 1,17 mln. EUR – perskirsčius įgyvendinant pirmosios dalies projektus nepanaudotas lėšas)[43]. Toliau pateikiami kai kurie pagrindiniai 2018 m. humanitarinės pagalbos srityje pasiekti laimėjimai[44].

Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistema

ES toliau siekia tenkinti socialiniu ir ekonominiu požiūriu itin pažeidžiamų pabėgėlių poreikius pasitelkdama Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą. Tai – humanitarinė socialinės paramos programa, pagal kurią išduodama debetinė kortelė. Į ją pažeidžiamiems pabėgėliams tiesiogiai kas mėnesį pervedamos lėšos, skirtos neribotoms įvairios paskirties išlaidoms grynaisiais pinigais padengti. 2019 m. sausio mėn. mėnesiniais grynųjų pinigų pervedimais pagal šią programą buvo pasinaudoję daugiau kaip 1,5 mln. paramos gavėjų.

Švietimas ekstremalių situacijų atvejais

ES, šalindama kliūtis ir suteikdama galimybių rizikos grupėms priskiriamiems vaikams lankyti mokyklą, toliau stengiasi sudaryti palankesnes sąlygas pabėgėliams naudotis formaliojo švietimo sistemomis. 2017 m. pradėta įgyvendinti Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui programa[45] yra didžiausia ES kada nors finansuota švietimo ekstremaliųjų situacijų atvejais programa, jau viršijanti jai iškeltus pradinius tikslus. Nuo 2019 m. vasario mėn. pagal Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui programą finansinę paramą gavo daugiau kaip 470 000 mokyklą lankančių vaikų šeimos. Be to, nuo 2018 m. gruodžio mėn. parama mokyklinio transporto srityje per mėnesį naudojosi vidutiniškai 6 768 vaikai ir 9 267 pabėgėlių vaikai dalyvavo neformaliojo švietimo veikloje. Tokia veikla apima neformaliojo švietimo kursus turkų ir (arba) arabų kalbomis, paspartinto mokymosi programas, mokymosi namie iniciatyvas ir namų darbų klubus. Šios programos padės vaikams lengviau pereiti į jų amžiui tinkamo lygio formaliojo švietimo sistemą.

Sveikatos priežiūra

---

[41] Europos Komisijos teikiama humanitarinė pagalba grindžiama metiniais konkrečioms šalims skirtais Humanitarinės pagalbos įgyvendinimo planais. Komisijos ir jos partnerių bendradarbiavimo humanitarinės pagalbos srityje pagrindas nustatytas Komisijos ir tarptautinių organizacijų finansiniuose ir administraciniuose pagrindų susitarimuose ir partnerystės pagrindų susitarimuose su nevyriausybinėmis organizacijomis.

[42] Įskaitant pabėgėlius, kurie pasinaudojo Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistema ir kitomis panašiomis ankstesnėmis programomis.

[43] Pateikiama adresu https://ec.europa.eu/echo/financing-decisions-hips-2018_en.

[44] Pabėgėliai galėjo pasinaudoti daugiau kaip viena paslauga, o bendruose skaičiuose į dubliuotas paslaugas neatsižvelgiama.

[45] https://ec.europa.eu/echo/blog/turkey-conditional-cash-transfer-education-programme-increases-school-attendance-syrian-and_en.

ES daug dėmesio skiria pastangoms šalinti galimas kliūtis, trukdančias teikti pirminės sveikatos priežiūros paslaugas, taip pat teikti paslaugas, kurių konkrečiai reikia pabėgėliams ir kitiems asmenims, kurių padėtis kelia susirūpinimą. Nuo Priemonės įgyvendinimo pradžios iki 2018 m. spalio mėn. pabėgėliams iš provincijų, kuriose gyvena daug pabėgėlių, buvo suteiktos 873 365 konsultacijos pirminės sveikatos priežiūros klausimais. Be to, 40 705 nėščiosioms suteikta 84 714 priešgimdyminės priežiūros konsultacijų, 105 315 pabėgėlių pasinaudojo psichikos sveikatos priežiūros ir psichosocialinės paramos paslaugomis ir 13 075 pabėgėliai – pooperacinės priežiūros ir reabilitacijos paslaugomis.

Apsauga

ES ir toliau finansuoja projektus, kuriais siekiama didinti pabėgėlių galimybes registruotis ir gauti paslaugas, taip pat tenkinti rizikos grupių ir asmenų poreikius. Pavyzdžiui, pasinaudojęs pagal Priemonę teikiama parama, Turkijos migracijos valdymo generalinis direktoratas patikrino daugiau kaip 2,6 mln. Turkijoje gyvenančių pabėgėlių duomenis.

5.2 Parama vystymuisi

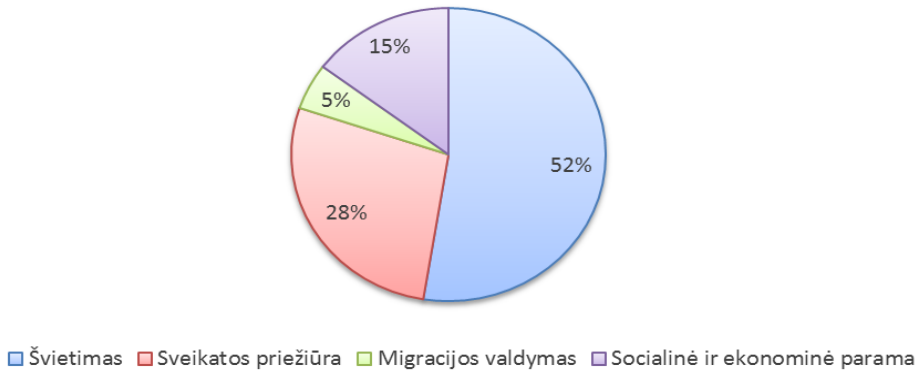
Pagal Priemonės vystymosi komponentą įgyvendinant 26 projektus (jų sutartys buvo sudarytos pagal pirmąją dalį) ir toliau daroma nemaža pažanga. Dvi sutartys jau įvykdytos. Iš visos 1,6 mlrd. EUR sumos, paramai vystymuisi skirtos pagal pirmąją dalį[46], įgyvendinimo partneriams išmokėta 943 mln. EUR. Pagal antrąją Priemonės dalį sutartys sudarytos dėl 400 mln. EUR sumos. Ji skirta tolesnei veiklai, kuria siekiama didinti Turkijoje gyvenančių pabėgėlių galimybes naudotis kokybiško įtraukaus švietimo paslaugomis, taip pat remti jų integraciją į Turkijos švietimo sistemą ir skatinti socialinę sanglaudą. Be to, 100 mln. EUR įsipareigota skirti mokyklų infrastruktūrai paremti, siekiant patenkinti su klasėmis ir švietimui skirtomis patalpomis susijusius poreikius. Socialinei ir ekonominei paramai ir savivaldybių infrastruktūrai skirta atitinkamai 465 mln. EUR ir 380 mln. EUR.

Be šių lėšų, kurios tiesiogiai valdomos pagal Pasirengimo narystei paramos priemonę[47], pagal Priemonės vystymosi komponentą remiamos įvairios principu „iš apačios į viršų“ grindžiamos priemonės. Šiuo tikslu įgyvendinama penkiolika ES regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, projektų, kurių bendras biudžetas yra 293 mln. EUR.

[46] Į šią sumą taip pat įtrauktos išmokos ES regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, lėšomis įgyvendinamiems projektams, kurios dar neįtrauktos į ES biudžetą.

[47] Pagal Priemonę naudojamos Pasirengimo narystei paramos priemonės lėšos valdomos laikantis Finansinio reglamento antros dalies IV antraštinėje dalyje nustatytų išorės veiksmų taisyklių ir šio reglamento taikymo taisyklių. Išsamesnė informacija pateikiama antrojoje metinėje Priemonės įgyvendinimo ataskaitoje.

Priemonės nehumanitarinės pagalbos komponentui skirtos lėšos pagal prioritetines sritis paskirstytos taip:

Švietimas

Kad nebūtų prarasta jaunimo karta, ES teikia paramą visais švietimo sistemos etapais: nuo ikimokyklinio ugdymo iki aukštojo mokslo.

2018 mokslo metais buvo toliau įgyvendinamas projektas PICTES[48], pagal kurį Turkijos nacionalinio švietimo ministerijai skirta 300 mln. EUR tiesioginė dotacija Sirijos vaikų integracijai į Turkijos švietimo sistemą skatinti. Daugelyje sričių viršyti nustatyti šių veiksmų rodiklių tikslai. Pavyzdžiui, turkų kalbos mokymo programa užbaigta surengiant kalbos mokėjimo patikrinimo egzaminą, kurį iki 2018 m. rugsėjo mėn. pabaigos laikė beveik 400 000 moksleivių. Iš viso daugiau kaip 16 000 moksleivių galėjo užpildyti mokymosi spragas ir daugiau kaip 43 000 moksleivių lankė papildomus pagalbinius kursus. Iki 2018 m. rugsėjo mėn. pabaigos pagal šį projektą surengtuose mokymo kursuose dalyvavo daugiau kaip 19 000 mokytojų ir Švietimo ministerijos darbuotojų. Ši veikla bus tęsiama pagal 2018 m. gruodžio mėn. pasirašytą sutartį dėl projekto PIKTES II[49]. Šiais veiksmais, kurių bendra vertė yra 400 mln. EUR, siekiama užtikrinti, kad Turkijoje gyvenantys pabėgėlių vaikai dar trejus mokslo metus turėtų galimybių dalyvauti kokybiško ir įtraukaus švietimo programose. Be to, jais bus remiama vaikų integracija į Turkijos švietimo sistemą, kartu skatinant socialinę sanglaudą, be kita ko, ir suaugusiųjų. Vykdant kitus veiksmus – jiems skirta 100 mln. EUR – bus plėtojami intervenciniai veiksmai, susiję su mokyklų infrastruktūra vietovėse, kuriose gyvena daug pabėgėlių. Šiuo metu vykdomi mokyklų statybos pagal esamas programas darbai. Statomos 136 tradicinės statybos mokyklos ir 50 mokyklų surenkamuose pastatuose. Iki 2018 m. gruodžio mėn. surenkamuose pastatuose buvo įrengtos 33 mokyklos. Be to, nemaža pažanga padaryta statant tris tradicinės statybos mokyklas.

Be to, nuo 2018 m. gruodžio mėn. beveik 6 000 Sirijos savanorių mokytojų kas mėnesį buvo teikiamos paskatos, o daugiau kaip 14 000 vaikų pasinaudojo bendruomenėje ir namuose teikiamomis ikimokyklinio ugdymo paslaugomis.

[48] PICTES – tai projekto „Sirijos vaikų integracijos į Turkijos švietimo sistemą skatinimas“ (angl. *Promoting Integration of Syrian children into Turkish Education System*) santrumpa anglų kalba. Tai yra Turkijos nacionalinio švietimo ministerijai skirta 300 mln. EUR tiesioginė dotacija Sirijos vaikų integracijai į Turkijos švietimo sistemą skatinti.

[49] PIKTES – tai projektas „Sirijos vaikų integracijos į Turkijos švietimo sistemą skatinimas“ (angl. *Promoting Integration of Syrian Kids into Turkish Education System*). Tai yra Turkijos nacionalinio švietimo ministerijai skirta 400 mln. EUR tiesioginė dotacija Sirijos vaikų integracijai į Turkijos švietimo sistemą skatinti.

Siekiant suteikti galimybių pabėgėliams siekti aukštojo mokslo, įgyvendinant tris projektus 476 studentams skirtos universiteto stipendijos. Be to, 2019 akademiniais metais turėtų būti padidintas remiamų studentų skaičius.

Sveikatos priežiūra

Pagrindinis ramstis teikiant pagalbą prioritetinėje sveikatos priežiūros srityje – projektas SIHHAT[50], pagal kurį Turkijos sveikatos ministerijai skirta 300 mln. EUR tiesioginė dotacija. Ja siekiama užtikrinti, kad pabėgėliai galėtų naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. Nuo 2018 m. gruodžio mėn., įgyvendinant Priemonės intervencinius veiksmus, įdarbinti 2 569 medicinos darbuotojai[51] (iš jų 69 proc. yra pabėgėliai iš Sirijos), kurie teikia paslaugas 178-iuose migrantų sveikatos priežiūros centruose (angl. MHC). Iš jų 45 centrai yra išplėstiniai migrantų sveikatos priežiūros centrai (angl. E-MHC), kuriuose teikiamos pagrindinės antrinės sveikatos priežiūros paslaugos. Taip pat daroma pažanga įgyvendinant sveikatos priežiūros infrastruktūros projektus – šiuo metu vykdomi konkursai dėl dviejų valstybinių ligoninių statybos (Kilise ir Chatajuje), kurios turėtų pradėti veikti 2021 m. birželio mėn. ir kuriose turėtų būti įrengta iš viso 500 vietų.

Socialinė ir ekonominė parama

Pastangos užtikrinti pragyvenimo šaltinius ir teikti socialinę ir ekonominę paramą labai svarbios integruojant pabėgėlius į Turkijos visuomenę ir padeda skatinti labai reikalingą socialinę ir ekonominę sanglaudą. Kadangi kalbos barjeras yra viena iš didžiausių veiksmingos integracijos kliūčių, pagal Priemonę pabėgėliams rengiami turkų kalbos kursai. Visa parama pagal pirmąją Priemonės dalį siekė 196,6 mln. EUR. Ji buvo teikiama įgyvendinant aštuonis projektus[52]. Siekiant užtikrinti tvarumą ir tolesnę integraciją, pagal antrąją dalį šioje srityje teikiama parama turėtų būti gerokai padidinta. 2018 m. gruodžio mėn. socialinės ir ekonominės paramos srityje buvo paskelbtas kvietimas pareikšti susidomėjimą[53]. Pagal jį projektams, kuriais turėtų būti didinamas pabėgėlių atsparumas ir savarankiškumas, skirta 465 mln. EUR.

Įgyvendinant 50 mln. EUR vertės banko „Kreditanstalt für Wiederaufbau“ (KfW) vykdomą projektą pabėgėliams ir Turkijos paaugliams suteikiama daugiau galimybių dalyvauti įtraukaus kokybiško profesinio rengimo ir mokymo (PRM) programose didelę paklausą darbo rinkoje turinčiose profesinėse srityse. Tuo pat metu, įgyvendinant 50 mln. EUR vertės Pasaulio banko projektą, siekiama didinti pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių Turkijoje įsidarbinamumą ir integraciją į darbo rinką. Teikiant institucinę paramą užimtumo tarnyboms, stiprinami Turkijos užimtumo agentūros pajėgumai teikti konsultacijas ir pagalbą ieškant darbo, taip pat Turkijos šeimos, darbo ir socialinių paslaugų ministerijos pajėgumai stebėti leidimų dirbti išdavimo procesus ir įdarbinimo paslaugas. Be to, Turkijos institucijoms teikiama parama, kuria siekiama stiprinti jų gebėjimus įvertinti įgūdžių paklausą tam tikrose provincijose, kuriose gyvena daug pabėgėlių, ir skatinti darbo vietų kūrimo ir verslumo rėmimo veiklą.

[50] SIHHAT – tai projektas „Sirijos gyventojų, kuriems suteikta laikinoji apsauga, sveikatos būklės ir susijusių Turkijos institucijų teikiamų paslaugų gerinimas“ (angl. *Improving the health status of the Syrian population under temporary protection and related services provided by Turkish authorities*).

[51] 118 specialistų, 482 gydytojai, 754 akušeriai ir slaugytojai, 892 dvikalbiai pacientų vadovai ir 323 pagalbiniai darbuotojai.

[52] Žr. Kaimynystės politikos ir plėtros derybų GD interneto svetainėje pateikiamą projektų lentelę, išskyrus projektus, priskirtus Švietimo ir (arba) Socialinės ir ekonominės paramos projektų kategorijoms.

[53] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/call_for_expression_of_interest_-_socio-economic_support.zip.

Pasitelkiant ES regioninį patikos fondą, sukurtą reaguojant į krizę Sirijoje, keletas projektų įgyvendinama tokiose pagrindinėse srityse kaip suaugusiesiems skirti turkų kalbos mokymosi kursai, įgūdžių sertifikavimas ir profesinis orientavimas, darbo jėgos pasiūlos ir paklausos derinimas, parama MVĮ, verslumas, darbo vietų kūrimas ir kt.

Priemonės lėšomis finansuojamuose bendruomenės centruose taip pat teikiamos įvairios paslaugos: rengiami mokymai, teikiama informacija ir pabėgėliai nukreipiami į kitas tarnybas, taip pat organizuojami kultūros ir tinklaveikos renginiai, kad būtų galima didinti pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių atsparumą ir savarankiškumą. Be to, įgyvendinant JT Moterų projektą, kuriuo siekiama užtikrinti Sirijos moterų ir mergaičių įgalėjimą ir didinti jų atsparumą, taip pat skatinti socialinę sanglaudą su priimančiosiomis bendruomenėmis Turkijoje, 2019 m. sausio mėn. buvo surengta konferencija, kurioje aptarta, kaip užtikrinti, kad Turkijoje sprendžiant pabėgėlių problemą būtų labiau atsižvelgiama į lyčių aspektą.

Lyčių aspektai vykdant Priemonės lėšomis įgyvendinamus projektus

Rengiant Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės lėšomis finansuojamų projektų programas, lyčių aspektas yra svarbus klausimas. Priemonės intervenciniais veiksmais, kai tik įmanoma, siekiama skatinti lygias vyrų ir moterų, taip pat berniukų ir mergaičių galimybes. Šiam tikslui stebėti renkami pagal lytį suskirstyti duomenys, be to, šioje srityje sukurtos tam tikros specialios priemonės. Dedamos pastangos, siekiant pagal Priemonę įgyvendinamus veiksmus suderinti su 2016–2020 m. Lyčių lygybės veiksmų plano teminiais tikslais. Šie tikslai – tai, be kita ko, kova su smurtu prieš moteris ir mergaites, vienodos mergaičių ir moterų galimybės be diskriminacijos dalyvauti kokybiško švietimo ir profesinio rengimo ir mokymo (PRM) programose ir parama moterų ir pilietinės visuomenės organizacijoms, dirbančioms lyčių lygybės ir moterų ir mergaičių įgalėjimo srityse. Įgyvendinant Priemonę bendradarbiaujama su daug patirties šioje srityje turinčiais įgyvendinimo partneriais, įskaitant Jungtinių Tautų Vaikų fondą (angl. UNICEF), JT Moteris ir Tarptautinę darbo organizaciją (TDO). Pavyzdžiui, UNICEF vaikams, ypač mergaitėms ir moterims bei jų šeimoms, teikia esmines socialines paslaugas vadovaudamasis labiau holistiniu lyčių vaidmenų šeimoje ir visuomenėje supratimu.

Migracijos valdymas

Priemonės lėšomis padengtos 212 sirų ir 1 076 ne sirų tautybės asmenų grąžinimo valdymo (transporto, prieglobsčio suteikimo), taip pat logistikos įrangos ir 750 asmenų skirtų patalpų įrengimo darbų išlaidos. Nuo 2017 m. rugpjūčio mėn. iki 2018 m. rugsėjo mėn. pabaigos tokia Priemonės lėšomis finansuojama pagalba suteikta 119 173 migrantams. ES pagal Priemonę teikiama parama taip pat padeda didinti Turkijos pakrančių apsaugos tarnybos pajėgumus vykdyti paieškos ir gelbėjimo operacijas. 2018 m. buvo skirtos šešios gelbėjimosi valtys ir 1 081 Turkijos pakrančių apsaugos tarnybos darbuotojas dalyvavo mokymuose humanitarinės pagalbos standartų klausimais. Abu projektai buvo finansuojami pirmosios Priemonės dalies lėšomis. Pagal antrąją dalį šiai sričiai nenumatyta skirti jokių specialių biudžeto lėšų.

6. Stebėsena ir vertinimas

Priemonės stebėsenos ir vertinimo sistema sukurta taip, kad būtų laipsniškai plėtojama.

Rezultatų sistema

Priemonės rezultatų sistema atitinka Priemonės intervencinių veiksmų logiką. Ji grindžiama Priemonės strategine programa, taip pat programose nustatytais veiksmais ir jų loginėmis

sistemomis. Rezultatų sistema buvo kuriama nuo 2016 m. rugpjūčio mėn. iki 2017 m. kovo mėn., konsultuojantis su pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant Priemonės iniciatyvinį komitetą, atitinkamas Turkijos institucijas ir Komisijos tarnybas. 2017 m. kovo mėn. parengtas projektas buvo pateiktas iniciatyviniam komitetui.

2018 m., remiantis bandomojo stebėsenos etapo rezultatais ir sudarytomis sutartimis, rezultatų sistema buvo toliau tobulinama, konsultuojantis su veiklą vykdančiais suinteresuotaisiais subjektais. 2018 m. lapkričio mėn. atnaujinta versija buvo pateikta Priemonės iniciatyviniam komitetui.

Stebėsena ir ataskaitų teikimas Priemonės lygmeniu

2017 m. pavasarį buvo pradėta vykdyti stebėsena Priemonės lygmeniu. Stebėsenos duomenis veiklos lygmeniu kaupia įgyvendinimo partneriai, atsižvelgdami į įsipareigojimus pagal kiekvieną sutartį. Pirmasis prašymas pateikti stebėsenos duomenis buvo pateiktas 2017 m. gegužės mėn. Vėliau 2017 m. buvo pradėti trys bandomieji stebėsenos ir ataskaitų teikimo ciklai. Vienuoliktajame iniciatyvinio komiteto posėdyje buvo pateikta stebėsenos ataskaita, į kurią įtraukti Priemonės įgyvendinimo iki 2018 m. birželio 30 d. rezultatai[54].

Pirmieji keletas duomenų rinkimo ciklų buvo suplanuoti kaip bandomieji rezultatų sistemos rezultatų rodiklių etapai. Jie padėjo įgyvendinimo partneriams susipažinti su Priemonės stebėsenos ir ataskaitų teikimo reikalavimais ir patikrinti siūlomų rodiklių tinkamumą. Svarbu pažymėti, kad sutartys dėl didelės Priemonės projektų portfelio dalies buvo sudarytos 2017 m. pabaigoje ir kad atitinkami veiksmai pradėti įgyvendinti tik 2018 m.

Įgyvendinimo partneriai, naudodamiesi vienu bendru stebėsenos šablonu, duomenis apie atitinkamus Priemonės rezultatų sistemos rodiklius teikia perkančiosioms organizacijoms, t. y. ES delegacijai Turkijoje, ES regioniniam patikos fondui, sukurtam reaguojant į krizę Sirijoje, ir Komisijai. Duomenų konsolidavimo procesas techniškai palaikomas pasitelkiant vidinę IT priemonę (Priemonės stebėsenos platformą), kuri suteikia galimybę automatiškai agreguoti, analizuoti ir vizualizuoti duomenis. Šiuo metu atliekami galutiniai šios platformos bandymai.

Perkančiosios organizacijos ir Priemonės sekretoriatas siekia standartizuoti duomenų rinkimo procesus. Dėl intervencinių veiksmų masto ir įvairovės, taip pat dėl daugybės įvairių dalyvaujančių suinteresuotųjų subjektų taip pat sudėtinga įvertinti, kokiu mastu tam tikrus rezultatus galima laikyti pagal Priemonę įgyvendinamų veiksmų poveikiu. Apibendrinant galima pasakyti, kad tebėra sudėtinga įvertinti konkrečių Priemonės rezultatų pasiekimo lygį.

Techninė pagalba stebėsenai

2017 m. gegužės mėn. buvo priimtas Komisijos sprendimas dėl Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės stebėsenos, vertinimo, audito ir ryšių palaikymo paramos priemonės[55]. Taip buvo sudarytos sąlygos užsitikrinti techninę pagalbą, skirtą Priemonės rezultatų sistemos ir konkrečių finansuojamų intervencinių veiksmų stebėsenos ir ataskaitų teikimo procesams sustiprinti. Sutartis dėl techninės pagalbos stebėsenai buvo pasirašyta 2018 m. sausio mėn. ir dabar visapusiškai įgyvendinama. Paskirtą užduotį sudaro dvi atskiros dalys. Pirmoji dalis – parama Priemonės lygmeniu vykdomai stebėsenai. Ji apima tokius procesus kaip periodinė rezultatų sistemos peržiūra ir pagrindinių ir siektinų verčių, rodiklių skaičiavimo metodų ir susijusių gairių peržiūra. Techninės pagalbos grupė taip pat atsakinga už paramą Priemonės sekretoriatui, teikiamą rengiant stebėsenos duomenų, kas ketvirtį renkamų naudojantis

[54] Priemonės rezultatų sistema. Stebėsenos ataskaita.

[55] 2017 m. gegužės 23 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas dėl Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės stebėsenos, vertinimo, audito ir ryšių palaikymo paramos priemonės, C(2017) 3378.

Priemonės stebėsenos platforma, pirmojo lygio analizę ir Priemonės stebėsenos ataskaitas. Antroji užduoties dalis – padėti ES delegacijai vykdyti jai pavestas pareigas stebėti Priemonės lėšomis finansuojamus veiksmus ir (arba) sutartis, įskaitant duomenų tikrinimą, atliekant sutarčių, kurioms taikomas tiesioginio valdymo principas, patikrinimus vietoje. Iš tikrųjų, atsižvelgiant į kai kurių Priemonės intervencinių veiksmų mastą ir geografinę vykdomos veiklos aprėptį, Delegacijai reikalinga parama patikrinimams vietoje atlikti. Iki 2018 m. gruodžio mėn. pabaigos buvo užbaigta 50 stebėsenos misijų: 2017 m. buvo įvykdyta 16 misijų (įskaitant dvi rezultatų stebėsenos (angl. ROS) misijas), o 2018 m. – 34 misijos (įskaitant tris rezultatų stebėsenos misijas ir aštuonias techninės pagalbos grupės atliktas misijas). Daugiau kaip 35 proc. stebėsenos misijų buvo susijusios su Turkijos švietimo ir sveikatos apsaugos ministerijoms skirtomis tiesioginėmis dotacijomis.

Visų pagal Humanitarinės pagalbos įgyvendinimo planus finansuojamų veiksmų stebėseną vykdė Komisija, visų pirma vietoje (Turkijoje) dirbantys Komisijos darbuotojai ir Komisijos regioninis biuras Amane. Iki 2018 m. lapkričio mėn. buvo užbaigtos 148 projektų stebėsenos misijos. Be rezultatų sistemos rodiklių, kuriais remdamiesi partneriai teikia ataskaitas, periodiškai teikiamos ir papildomų apsaugos rodiklių ataskaitos, kurios taip pat įtraukiamos į stebėsenos Priemonės lygmeniu platformą.

Vertinimas

Užbaigti aštuoni pagal Priemonę įgyvendinamų veiksmų ir projektų vertinimai, o trys vertinimai dar atliekami[56]. Be to, atliktas vienas Priemonės vertinimas, ir šiuo metu atliekami kiti du Priemonės vertinimai. Šie vertinimai daugiausia susiję su humanitarine pagalba ir parama, teikiama iš ES regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje. 2018 m. gruodžio mėn. Komisija pradėjo strateginį Priemonės laikotarpio vidurio vertinimą. Jis bus atliekamas 2019–2020 m. Atliekant šį vertinimą siekiama nustatyti Priemonės indėlį prioritetinėse švietimo, sveikatos priežiūros, socialinės ir ekonominės paramos ir migracijos valdymo srityse nuo 2016 m. iki 2019–2020 m. Tikimasi, kad bus pateiktas bendras nepriklausomas tarpinių rezultatų, įvertintų atsižvelgiant į Priemonės tikslus, vertinimas, kad būtų galima apibendrinti įgytą patirtį ir pateikti rekomendacijų, kaip patobulinti dabartinius ir būsimus Priemonės veiksmus.

7. Auditas

2017 m. spalio 17 d. Europos Audito Rūmai (Audito Rūmai) oficialiai pradėjo Priemonės veiklos auditą. 2018 m. lapkričio 13 d. buvo paskelbta galutinė Audito Rūmų ataskaita. Atliekant šį auditą daugiausia dėmesio skirta pagal Priemonę teikiamos paramos papildomumui, jos teikimui ir stebėsenai, taip pat dešimčiai atrinktų humanitarinės pagalbos projektų. Audito Rūmai daugiausia dėmesio skyrė pirmųjų kelių Priemonės lėšomis finansuojamų projektų valdymui ir iki šiol pagal jos humanitarinės pagalbos komponentą pasiektiems rezultatams. Audito Rūmai nustatė, kad sudėtingomis aplinkybėmis Priemonė padėjo greitai sutelkti lėšas, kad būtų galima greitai reaguoti, tačiau pažymėjo, kad esama galimybių didinti humanitarinės pagalbos projektų, visų pirma paramos grynaisiais pinigais projektų, efektyvumą ir kad Priemonės lėšos turi būti naudojamos racionaliau[57]. Audito Rūmai

[56] Pavyzdžiui, Europos Sąjungos humanitarinės pagalbos teikimo reaguojant į pabėgėlių krizę Turkijoje 2016–2017 m. vertinimas, Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD finansuojamos Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemos (angl. ESSN) veikimo Turkijoje nuo 2016 m. lapkričio mėn. iki 2018 m. vasario mėn. vertinimas, Strateginis ES regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, laikotarpio vidurio vertinimas.

[57] Europos Audito Rūmų ataskaita pateikiama adresu https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_27/SR_TRF_LT.pdf.

Komisijai pateikė keletą rekomendacijų. Komisija joms visiškai pritarė ir jas jau įgyvendina, visų pirma rekomendacijas, susijusias su intervencinių veiksmų perorientavimu į paramą vystymuisi (žr. skyrių „Programavimas“).

8. Ryšių palaikymas ir matomumas

Nuo pat Priemonės įgyvendinimo pradžios matomumas ir ryšių palaikymas buvo pagrindiniai prioritetai. Priemonė svarbi parodant, kad ES nuolat tvirtai remia pabėgėlius ir priimančiąsias bendruomenes Turkijoje. 2017 m. ryšių palaikymo strategija ir toliau yra bendra veiklos ryšių palaikymo srityje sistema, kuria siekiama didinti Priemonės lėšomis finansuojamų veiksmų matomumą.

2018 m. buvo vykdoma įvairi matomumo didinimo veikla, įskaitant daug žiniasklaidos dėmesio sulaukusią 2018 m. lapkričio mėn. kartu su Europos žurnalistais ir valstybių narių atstovais surengtą spaudos atstovų kelionę į Stambulą ir Gaziantepą. Šios kelionės metu aplankyta nemažai vietovių, kuriose įgyvendinami Priemonės lėšomis finansuojami projektai, taip pat surengta atidarymo ceremonija, susijusi su socialinės ir ekonominės paramos srityje įgyvendinamu projektu. Be to, ES delegacija Turkijoje, siekdama vykdyti itin matomą veiklą, užmezgė partnerystės ryšius su Turkijos Raudonojo Pusmėnulio draugija ir futbolo klubu „Galatasaray“. Palaikant šią partnerystę Sirijos ir Turkijos vaikai per treniruotes bendrauja su garsiais futbolo žaidėjais ir paskui stebi nacionalines futbolo varžybas. Žiniasklaidos priemonėmis ši veikla buvo transliuojama 100 mln. žmonių, o Delegacija savo socialiniuose tinkluose pasidalijo dviem vaizdo įrašais[58].

Pagrindiniai renginiai ir ceremonijos, surengti bendradarbiaujant su humanitarinės pagalbos teikimo partneriais, vyko ir Turkijoje, ir Europoje. Liepos mėn. Briuselio oro uoste, bendradarbiaujant su UNICEF, buvo surengta paroda „Švietimas – mūsų ateitis“, kurioje buvo demonstruojamos pabėgėlių vaikų, dalyvaujančių Turkijoje įgyvendinamoje ES lėšomis finansuojamoje Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui programoje (angl. CCTE), nuotraukos. Ši paroda buvo plačiai nušviesta tiek Turkijos, tiek Europos spaudoje, o socialiniais tinklais ši informacija pasiekė 260 000 asmenų. 2018 m. rugsėjo mėn. Pasaulio maisto programa (PMP) pradėjo ES lėšomis finansuojamą informavimo kampaniją *Incredible Ordinary* (liet. „Neįtikėtinai paprasta“), kuria siekiama didinti ES piliečių informuotumą apie Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemos programą. Šios paramos poveikis ES visuomenei buvo pristatytas Paryžiuje, Milane, Varšuvoje, Berlyne ir Amsterdame įrengtose laikinose saitažodžiu „IncredibleOrdinary“ pažymėtose erdvėse, kuriose buvo pasakojamos aštuonių šia programa pasinaudojusių pabėgėlių šeimų istorijos. Šeimos savais žodžiais paaiškina, kaip, atrodytų, įprastas dalykas, tapęs prieinamu pasinaudojus pagal Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą teikiama parama, jiems įgijo neįtikėtinai didelę prasmę[59].

Siekiant populiarinti projektus, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama žmonių patirčiai, suteikiant galimybę pabėgėliams papasakoti savo istoriją, sukurti 25 vaizdo įrašai. Jie paskelbti interneto svetainės „YouTube“ Delegacijos ir Komisijos kanaluose, ir įvairiomis

[58] 180 000 peržiūrų socialiniame tinkle „Facebook“, 65 000 peržiūrų socialiniame tinkle „Twitter“, 1 000 paspaudimų „patinka“ socialiniame tinke „Youtube“ ir 6 000 peržiūrų socialiniame tinkle „Instagram“.
[59] Kampanijos *Incredible Ordinary* interneto svetainė ir vieno pasakojimo pavyzdys:
https://www.incredibleordinary.org/,
https://www.youtube.com/watch?v=80IhP3g4PiY&list=PL3xTi8eO-wuv5sFdgYdrGeI-DK7FtZz2f.

progomis jais dalijamasi socialiniuose tinkluose[60]. Praėjusį rudenį naujienų kanalo „Euronews“ programoje „AidZone“ visoje Europoje buvo parodytas reportažas apie ES lėšomis finansuojamas sveikatos priežiūros paslaugas, teikiamas nuo konflikto nukentėjusiems pabėgėliams iš Sirijos[61].

Be to, Komisija pateikė penkis pranešimus spaudai, o Delegacija – dar 17 pranešimų spaudai. Iniciatyvinio komiteto nariams kas ketvirtį buvo siunčiami Priemonės naujienlaiškiai, kuriuose buvo pateikiama naujausia informacija apie pagal Priemonę vykdomą veiklą ir pridedama įvairi vaizdo medžiaga. Be to, buvo skelbiami straipsniai ir tinklaraščių įrašai apie žmonių patirtį[62], o spaudoje daug dėmesio skirta aukšto lygio ES vizitams, susijusiems su Priemonės lėšomis finansuojamais projektais.

9. Išvados ir tolesni veiksmai

Iki 2019 m. kovo mėn. buvo sudarytos visos sutartys dėl veiklos pagal pirmąją Priemonės dalį ir išmokėta daugiau kaip 2 mlrd. EUR. Didelė pažanga padaryta sutelkiant lėšas antrajai daliai: iki 2019 m. kovo mėn. įsipareigota skirti 1,2 mlrd. EUR, sutartys sudarytos dėl 450 mln. EUR sumos ir išmokėta 150 mln. EUR. Pagal Priemonę Turkijoje toliau teikiama labai reikalinga pagalba pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms. Tolesni veiksmai:

- veiksmingai įgyvendinti visus pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms skirtus projektus, laikantis patikimo finansų valdymo principų;
- išplėtoti antrąją dalį, projektus įgyvendinant iki 2025 m. vidurio;
- visiškai įdiegti visapusiškai veikiančią stebėsenos sistemą;
- toliau plėtoti ryšių palaikymo veiklą;
- užtikrinti, kad būtų reguliariai rengiami iniciatyvinio komiteto posėdžiai. Kitus posėdžius planuojama surengti 2019 m. pavasarį ir rudenį.

[60] Specialus Delegacijos kanalas interneto svetainėje „YouTube“ ir keletas vaizdo įrašų pavyzdžių:
https://www.youtube.com/channel/UC6FP0xxlSG8xtesxTG_xjkg;
https://www.youtube.com/watch?v=ofRVziiCVss;
https://www.youtube.com/watch?v=BR6AgSF8AJ4;
https://www.youtube.com/watch?v=McaZl5tZAOM;
https://www.youtube.com/watch?v=HQXZUPgl6Hk.
[61] Naujienų kanalo „Euronews“ programos „AidZone“ reportažas: https://youtu.be/Sq3xkKXjBoc.
[62] https://www.avrupa.info.tr/en/news/looking-inspiration-start-over-7487;
https://www.avrupa.info.tr/en/learning-language-key-new-life-7410.